

WANNEER MOET IK HET BOS OMVORMEN ?

Verjongen of omvormen

Bij verjongen spreken we van een beheersmaatregel gericht op het realiseren van een doel. De verjongingsnoodzaak wordt dan afgewogen tegen de wensen van de beheerder voor het betreffende stuk bos of bosbedrijf. Het (niet meer of onvoldoende) functioneren van het bos staat in de verjongingsdiscussie centraal. Bomen of gedeelten van het bos worden dan om verschillende redenen geveld.

Gehoorde redenen zijn :

- Er is onvoldoende variatie, structuur, natuur, of stabiliteit.
- Er is onvoldoende houtkwaliteit.
- Het is een exoot.
- Het rendement is te laag.
- Het bos verdampt te veel.
- De waardebijgroei is te laag.
- Er is geld nodig.

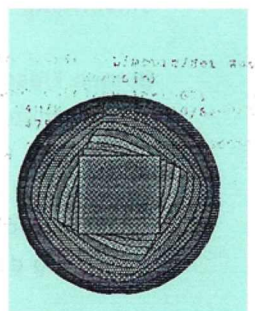
Gaat het om dit soort redenen, dan is het beter om niet van omvorming maar van van verjonging te spreken.

Omvormen is een soort verjonging onder bijzondere omstandigheden. Bij omvormen is sprake van een relatief plotselinge en onbedoelde verjongingsnoodzaak. Vaak overkomt het de beheerder. De maatregel omvormen stijgt uit boven het normale bedrijfsrisico en staat los van de te realiseren doelen. Bij omvorming wordt een andere boomsoort geïntroduceerd omdat toepassing van de huidige boomsoort niet meer duurzaam mogelijk is. Omvormen is dus noodzakelijk om het voortbestaan van het bos ook al op de korte termijn te kunnen garanderen.

figuur

Hulpmiddel bij het vaststellen van de prioriteit voor omvorming binnen vitaliteitsklasse 4 (niet vitaal bos)

leeftijd	% dode heersende bomen	geschikte verjonging	verandering in groeiplaats.	klasse prioriteit
jonger dan 70 jaar	meer dan 30 %	geen	aantoonbaar	hoog
jonger dan 70 jaar	meer dan 30 %	geen	onbekend	hoog
ouder dan 70 jaar	meer dan 30 %	geen	aantoonbaar	hoog
ouder dan 70 jaar	meer dan 30 %	geen	onbekend	matig
jonger dan 70 jaar	minder dan 30 %	geen	aantoonbaar	matig
ouder dan 70 jaar	minder dan 30 %	geen	aantoonbaar	matig
niet relevant	meer dan 30 %	aanwezig	aantoonbaar	laag
niet relevant	meer dan 30 %	aanwezig	onbekend	laag
niet relevant	minder dan 30 %	aanwezig	aantoonbaar	laag
niet relevant	minder dan 30 %	aanwezig	onbekend	geen

Informatie- en KennisCentrum
Natuurbeheer, Wageningen
Afdeling Bos en Beplantingen
Jaap Paasman, 3-07-95
T(08370)74881

Oorzaken en gevolgen

Omvorming van bos kan noodzakelijk zijn als de groeiplaatsomstandigheden voor een langere periode ingrijpend zijn gewijzigd. Het bos past ecologisch niet meer bij de groeiplaats waardoor ook de bedrijfsrisico's onaanvaardbaar hoog zijn. Te denken valt aan de volgende veranderingen:

- verhoogde stikstofdeposities
- structurele daling van het grondwater
- structurele verhoging van het grondwater
- structurele strooisel- of humusverwijdering
- intensieve en diepe grondbewerking
- expositie aan meer extreme klimatologische omstandigheden.
- intensieve bemesting

De noodzaak tot omvorming laat zich goed afzien aan het bos. Er gaan veel heersende bomen dood en de vitaliteit is slecht.

Waar kan ik als beheerder op letten?

Als beheerder kunnen we op een aantal zaken letten

- De vitaliteit (zie indeling landelijk vitaliteitsinventarisatie)
- De hoeveelheid dode heersende bomen in combinatie met de leeftijd en nieuw gevormde verjonging
- Veranderingen in groeiplaatsomstandigheden
- Insekten en schimmel aantastingen.

De indeling naar vitaliteitsklassen is een goed vertrekpunt voor het bepalen of we moeten omvormen. Binnen de vitaliteitsklassen 1 en 2 kan omvorming per definitie niet aan de orde zijn. Er is voldoende reden om aan te nemen dat het duurzaam voortbestaan (nog) niet in gevaar is. Binnen klasse 3 is de toestand zorgelijk, maar is het herstel nog een reële mogelijkheid. Voor klasse 3 zal omvorming niet direct noodzakelijk zijn. Wel is het van belang om de toestand en de ontwikkelingen te volgen. Binnen klasse 4 (niet vitaal bos) is de noodzaak tot omvorming waarschijnlijk, maar nog niet vanzelfsprekend.

Binnen klasse 4 moeten we gedetailleerder kijken naar de situatie ter plekke. Veel dode bomen wil niet alles zeggen als voldoende levende bomen zich nog kunnen herstellen. Ook kan er sprake zijn van een traditioneel optredende insectenplaag, of het intreden van een natuurlijke vervalphase binnen oude bossen. Vooral situaties met veel dode bomen in jong bos zijn kritisch. Ontbreekt daarnaast ook nog natuurlijke verjonging dan is omvormen vrijwel onvermijdelijk.

De ontstane "uitzichtloze" situatie kan eventueel verklaard worden door historisch - of groeiplaatsonderzoek. Dit vraagt om veel kennis van zaken en geregistreerde gegevens. Dit is vaak een knelpunt. Als de gegevens wel beschikbaar zijn is het eenduidig leggen van oorzaak en gevolg relatie een complexe en een vaak niet meer te achterhalen zaak.

Om de beheerder te helpen bij het beslissen is de figuur op de voorzijde van dit vlugschrift ontwikkeld. Er is sprake van maatwerk, zodat de figuur echt als hulpmiddel moet worden gezien.